

Lähtettäjä

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys—

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa r.y.

Annankatu 29 A 16, 00100 Helsinki

suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja

UUDENMAAN LIITTO

Esterinportti 2 B

00240 Helsinki

toimisto@uudenmaanliitto.fi

30.11.2018

Lausunto Uusimaa-kaavan 2050 luonnoksesta

Lausunnon antaa Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys (rek.nro 116.353, 3000 jäsentä vuoden 2018 alussa). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdysiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla). Yhdistys on asianosainen Uudenmaan maankäytössä ja muissa hallinnollisissa asioissa.

Tringa ry kiittää lausuntopyyntöä, on tutustunut maakuntakaavaluonnokseen ja sen taustaselvityksiin ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Nopeasti kasvavalla Uudellamaalla on muuta maata suurempi tarve maakunnallisen tason maankäytön ohjaukselle. Maakuntakaavoituksen yleispiirteistäminen nyt esitetyllä tavalla siirtää kohtuuttoman paljon maakuntatasolle kuuluvaa luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeistä maankäyttöön liittyvää päätös- ja tulkintavaltaa kuntiin. Valittu linja vähentää luonnon säilymiseen liittyviä aluevarauksia ja korvata niitä erilaisilla vaikeasti tulkittavilla kehittämisperiaatemerkinnoilla sekä yleisillä suunnittelumääräyksillä heikentää olennaisesti maakuntakaavoituksen ohjaavuutta. Lisäksi yleispiirteistäminen vaarantaa osaltaan maakunnallisen ekologisen verkoston toimivuuden ja heikentää jo tähän saakka säilytettyä, olemassa olevaa viherrakennetta. Ekologista verkostoa ja viherrakennetta suunnitellessa on ensiarvoisen tärkeää ohjata toimintaa maakunnan tasolla eikä yksittäisten kuntien näkökulmasta.

Tringa esittää, että kaavaa jalostetaan ehdotusvaiheeseen varsinkin viheralueverkoston sekä muiden luonnonsuojelualueiden osalta vahvemmin ohjaavaksi. Tämä edellyttää lisää selkeästi säilyttäviä aluevarauksia (SL, V) sekä muutoksia kaavamerkintöjen käyttöön sekä kaavamääräyksiin. Tällaista lähestymistapaa edellytetään mm. luontodirektiivin 92/43/ETY 10 artiklassa.

Tuulivoima

Kaavaluonnoksessa on esitetty varaus tuulivoiman tuotantoon soveltuvalla alueella Raaseporin edustan merialueelle. Kohde sijoittuu arktisten lintulajien valtakunnalliselle päämuuttoreitille (Metsänen 2016). Tuulivoimahanke muodostaisi toteutuessaan potentiaalisen vaaratekijän alueen kautta muuttaville linnuille sekä mahdollisesti häiritsisi myös alueella levähtäviä ja talvehtivia vesilintuja. Näistä syistä esitämme aluevarauksen poistamista kaavasta.

Suojelualueet

Kaavaluonnoksessa on esitetty runsaasti uusia suojelualueita, josta kiitämme Uudenmaan liittoa. Ekologisten arvojen turvaamisen kannalta laajat, yhtenäiset ja usein kuntarajat ylittävät suojelualueet ovat yksittäisiä kohteita parempi ratkaisu ja siksi suojelualueverkostoa ja viherrakennetta tulee kehittää juuri maakunnallisella tasolla. Tuemme lämpimästi kaikkia esitettyjä uusia suojelualuevarauksia.

Kaavaluonnoksessa esitetyn lisäsuojelun määrä jää kuitenkin tiheästi asutulla ja kovien rakennuspaineiden alla olevalla Uudellamaalla selvästi riittämättömäksi. Siksi Tringa esittää jo olemassa olevien suojelualueiden laajentamista ja uusien suojelualueiden perustamista. Kohdekohtainen esittely on tämän lausunnon lopussa. Alueiden rajaukset perustuvat pitkälti maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden (MAALI) (Ellermaa 2011) tietoihin. Kaikki esitetyt alueet pohjautuvat siis laadukkaaseen ja ajantasaiseen tietoon alueiden linnustoarvoista. Kaikista kohteista on toimitettu rajaustiedot Uudenmaan liitolle.

Tuoreissa tutkimuksissa (Ellermaa 2018, Aintila & Ellermaa 2018) on päivitetty ja tarkennettu MAALI-alueita erityisesti Uudenmaan saaristolinnuston osalta. Nämä uudet aluerajaukset on syytä huomioda myös maakuntakaavassa Tringan esittämien suojeluvarausten muodossa. Monet saaristossa pesivät, levähtävät ja talvehtivat linnut on luokiteltu valtakunnallisesti uhanalaisiksi tai vaarantuneiksi: esimerkkilajeina mainittakoon tukkasotka, pilkkasiipi, tukkakoskelo ja haahka (Tiainen ym. 2016). Monet alueet sijaitsevat kuntien rajoilla ja siksikin niiden suojelu sopii hyvin maakuntakaavan tehtäväksi.

Lisäksi esitämme maakuntakaavaan palautettavaksi 4.-vaihemaa- ja -varauksien yhteydessä poistetut kooltaan alle viisi hehtaaria olevat suojelualueet ja -varaukset. Kohteet sopivat esitettäväksi kohdemerkintöinä pääkartalla sekä selventävien rajausten ja kuntakohtaisten nimilistojen muodossa liiteaineistossa. Menettely olisi sama kuin kaavaluonnoksessa maakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen kohdalla.

Viheryhteydet ja virkistysalueet

Kaavaluonnoksen yleispiirteistäminen uhkaa vakavasti Uudenmaan voimassa olevaa viherrakennetta, jonka minkäänlaista heikentämistä jo valmiiksi huonosti voiva luonto ei kestä. Viheryhteyksien kannalta juuri maakuntakaava on keskeinen suunnitteluväline. Kaavaluonnoksesta on poistettu runsaasti viheryhteystarvemerkin­­töjä ilman minkäänlaisia perusteluja ja poistettujen merkintöjen esittelyä. Poistot tulee ehdottomasti perustella.

Esitämme, että maakuntaliitto palauttaa kaikki poistetut viheryhteystarvemer­­kinnät, jollei niiden alueella jo tapahtunut tai lainvoimaisissa asemakaavoissa vahvistettu maankäyttö ole muuttanut tilannetta sellaiseksi, että viheryhteyden huomioimiselle kuntakaavoituksessa ei enää ole tosiasiallisia edellytyksiä.

Tuemme kaikkia uusia esitettyjä viheryhteyksiä, joissa on selvästi pyritty edistämään nykyisten suojelualueiden kytkeytyneisyyttä. Tätä kehitystä on Uudellamaalla syytä tukea niin paljon kuin vielä on mahdollista. Vahvat viheryhteydet ovat erittäin tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta ja samalla suojellaan myös hiilinieluja.

Esitämme lisäksi viheryhteystarvemer­­kinnän kaavamääräyksen palauttamista vastaamaan 4. vaihemaakuntakaavan kaavamääräystä.

Tuemme kaavaluonnoksessa esitettyjä uusia virkistysaluevarauksia. Virkistysalueet ovat tärkeitä asukkaiden hyvinvoinnin ja luontosuhteen kannalta. Sen sijaan vastustamme päätöstä jakaa maakunnallisen virkistysalueverkoston kohteet pelkän pinta-alan perusteella virkistysaluevarauksiksi (yli 50 hehtaarin alueet) sekä virkistyskäytön kohdealueiksi (5-50 ha alueet). Esitämme sen sijaan, että pääkartalla esitetään virkistysaluevarauksina kaikki yli 25 hehtaarin alueet. 5-25 hehtaarin suuruiset alueet voidaan esittää kohdemerkinnällä, mutta siten, että alueiden täsmällisemmät rajat osoitetaan liitekartoilla ja kohteet sekä niiden pinta-alat luetellaan aineistoissa. Menettely olisi sama kuin kaavaluonnoksessa maakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen kohdalla.

Kaavaluonnoksessa on luovuttu pitkään käytössä olleista vyöhykemer­­kinnöistä, joilla on pyritty osaltaan ohjaamaan merenrantojen ja saariston maankäyttöä. Monet Uudenmaan arvokkaista lintualueista sijoittuvat juuri tällaisille alueille ja niitä uhkaavat usein juuri maankäytön muutokset. Esitämme siksi paluuta voimassa olevien kaavojen vyöhykekäyt­­töön. Kaavakartan selkeyttämiseksi esitämme lisäksi sen esitystavan ja siihen sisältyvien kaavamer­­kintöjen muuttamista merialueen osalta siten, että nykyinen rantaviiva hahmottuu selvästi. Nykyinen kaavakartan esitystapa, jossa valtakunnan keskusta sekä taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeet peittävät osan sisäsaaristosta, on alueidenkäytön järkevän suunnittelun sekä saaristo- ja ranta-alueiden merkittävien luonto-, virkistys- ja maisema-arvojen näkökulmasta huono.

Helsingissä 30. päivänä marraskuuta 2018

Jukka Hintikka

puheenjohtaja

Lähteet

Aintila, A. & Ellermaa, M. 2018: Maakunnallisesti tärkeät lintujen muutonaikaiset kerääntymäalueet Uudellamaalla. – Tringa 45(1):8-31.

Ellermaa, M. 2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. – Tringa 37/38:140-174.

Ellermaa, M. 2018: Maakunnallisesti tärkeät saaristolintujen pesimäalueet Uudellamaalla. – Tringa 45(3):93-104.

Metsänen, T. 2016: Uudenmaan lintujen päämuuttoreitit ja tuulivoima-alueiden läheiset levähdys- ja ruokailualueet. Saatavissa sähköisenä: <https://www.tringa.fi/muuttoreitit/> [viitattu 28.11.2018]

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 sivua.

Kohdekohtainen esittely uusista suojelualueista

Tringan ehdotukset uusiksi ja täydentäviksi suojelualueiksi Uudellamaalla kunnittain jaoteltuna. Alueet ovat maakunnallisesti tärkeitä lintualueita (MAALI) jollei toisin mainita. Rajaukset on toimitettu Uudenmaan liittoon. Numerot ovat alueiden tunnuksia Birdlife Suomen lintualueetietokannassa.

Espoo

211223, Suvisaaristo

Edustava saaristolinnuston pesimäalue Espoon välisaaristossa. Alue koostuu lukuisista pienistä saarista. Alue on merkittävä pesimäalue mm. harmaasorsalle, naurulokille ja tiiroille. Alueen suojelu täydentäisi merkittävästi jo olemassa olevaa suojeltujen saarten verkostoa. Linnusto kartoitettu vuonna 2013 (Matti Luostarinen).

Hanko

211210, Hankoniemen pohjoinen saaristo

Pienistä saarista ja luodoista koostuva alue Hankoniemen pohjoispuolella. Osa saarista sijaitsee Raaseporin puolella. Edustava pesimäalue mm. tukkakoskelolle ja merimetsolle. Linnusto kartoitettu vuonna 2013 (Tringa).

211225, Tvärminnen ulkosaaristo

Erillisistä saarista muodostuva saaristolinnuston pesimäalue Hankoniemen eteläpuolella. Edustava pesimäalue mm. merikihulle ja luotokirviselle. Alue on osittain suojeltu: suojelualan laajentaminen (Östra Hamnskär ja Västra Hamnskär) turvaisi osaltaan alueen arvoa pesimälinnustolle, edellä mainittujen lajien lisäksi mm. haahkalle. Alueen linnusto on kartoitettu kattavasti vuonna 2013 (Markus Öst ym.). Alueella on merkitystä myös tutkimuksen kannalta (Helsingin yliopiston Tvärminnen biologisen aseman vesilintutkimukset).

210730, Hankoniemen lounainen matalikko

Hyvin laaja, yhtenäinen ulkomeren matalikkoalue Hankoniemen lounaispuolella. Maa-alueista rajauksen sisälle jää vain pikkukareja. Alue on tärkeä haahkoille sekä etenkin levähtäville ja talvehtiville alleille. Alueen rajaukseen on otettu matalat, pääosin alle 20m syvät vesialueet. Alue on osittain Kemiönsaaren puolella. Alueen levähtäjälinnusto kartoitettu vuonna 2011 (Tringa).

Helsinki

210793, Espoon-Helsingin matalikot

Pääkaupunkiseudun edustan tärkeät matalikot, alue koostuu useasta erillisrajauksesta. Kansainvälisesti tärkeä lintualue (IBA). Erittäin tärkeä aluekokonaisuus levähtäville ja talvehtiville alleille. Alue on osittain Puolustusvoimien käytössä. Alueella laskettiin allit vuonna 2014 (Jarmo Nieminen).

Inkoo

211211, Inkoon itäsaaristo

Inkoon itäosan saaristoa, koostuu erillisistä pienistä saarista. Edustava saaristolinnuston pesimäalueena mm. merihanhelle ja tukkakoskelolle. Linnusto kartoitettu vuonna 2012 (Luontotieto Keiron Oy).

211212, Inkoon sisäsaaristo (Barölandet)

Inkoon sisäosan saaristoa, koostuu erillisistä pienistä saarista ja luodoista. Edustava saaristolinnuston pesimäalueena mm. punajalkaviklolle, merilokille ja isokoskelolle. Linnusto kartoitettu vuonna 2012 (Luontotieto Keiron Oy). Uusi suojelualue muodostaisi luontevan jatkeen läheiselle Storramsjön suojelualueelle.

211213, Inkoon välisaaristo (Ors-Älgsjölandet)

Laaja, maisemaltaan rikkonainen saaristoalue Inkoossa. Maisemaa hallitsevat laajat metsäiset saaristot, jossa välialueilla on kuitenkin saaristolinnustolle otollista karikkoa ja luotoja. Alue on edustavaa pesimäaluetta mm. tukkasotkalle, merihanhelle ja lapasorsalle. Linnusto on kartoitettu vuonna 2012 (Luontotieto Keiron Oy).

211205, Sadelnin ja Svartbådanin matalikot

Kahden matalikkoalueen muodostama kokonaisuus. Maa-alueista rajauksen sisään jää karikkoja ja luotoja. Härkälinnun tärkein kevätlevähdysalue Uudellamaalla. Syksyisin merkittävä levähdysalue allille. Uusi suojelualueerajaus täydentäisi hyvin alueen keskellä olevan saariryhmän linnustonsuojelualueetta. Alueen levähtäjälinnusto kartoitettu vuonna 2011 (Tringa).

Karkkila

211231, Toivike

Varsin laaja ja yhtenäinen metsäalue välittömästi Karkkilan taajaman koillispuolella. Alue on Uudenmaan viimeisimpiä suojelemattomia metsäalueita, josta löytyy säännöllisesti pohjantikka. Alueella on elinvoimainen metsokanta. Merkitystä myös virkistyskäytössä (hiihtolatuja ym). Alueelta etsittiin ja löydettiin metson soitimia vuonna 2018. Kunnollinen linnustokartoitus alueelta on vielä tekemättä. Myös virkistysaluemerkintä voisi toistaiseksi sopia tälle alueelle hyvin.

Kirkkonummi

210056, Meiko - Lappträsk

Kansallisesti tärkeä lintualue (FINIBA). Iso, yhtenäinen ja monipuolinen metsäalue Kirkkonummen ja Siuntion rajamailla. Hyvin vaihteleva metsäluonto ja monipuolinen linnusto. Alueella on jo nyt suojelualueita sisältäen kaksi soidensuojeluohjelmaan kuuluvaa suota. Edustavasti pesiviä metsälajeja (kanalintuja, kehrääjä, tikkoja), järvillä mm. kaakkureita ja kuikkia. Varpuslinnuista alueella pesii mm. pikkusieppo, kangaskiuru, pähkinähakki ja töyhtötiainen. Suojelualueen

laajentaminen FINIBA-rajauksen mukaiseksi turvaisi entistä paremmin tämän tärkeän alueen linnusto- ja luontoarvoja. On lisäksi tärkeä alue koko läntisen Uudenmaan viheryhteyksien kannalta. Alueen linnusto on kartoitettu kattavasti vuonna 2009 (Tringa).

211233, Stormossen-Riffelberget

Kahdesta osa-alueesta koostuva edustava metsäalue Porkkalanniemellä. Alueella pesii mm. kanalintuja, kehrääjä ja tikkoja. Alueen linnustoa on kartoitettu vuonna 2011 (Tringa) ja 2012 (Tringa / Jukka Ojala). Alue on osittain suojeltu. Suojelualueiden laajentaminen turvaisi entistä paremmin tämän tärkeän alueen linnusto- ja luontoarvoja.

210324, Sommarnin, Kallbådanin ja Söderskärin matalikot

Havaintojen valossa vakiintunut ja maakunnallisesti merkittävä kertymäalue erityisesti allille, merkitystä myös mm. haahkalle. Koostuu kolmesta osa-alueesta. Porkkalan suojelualue kattaa matalikot melko hyvin jo nykyisellä rajauksella ja pienellä laajennuksella olisi helppo laajentaa turvaamaan nämä alueet. Alueen levähtäjälinnusto kartoitettu vuonna 2011 (Tringa).

Lohja

211232, Karnainen-Pelimäki-Lakimäki

Kolmen osa-alueen muodostama laaja ja edustava metsäkokonaisuus. Pesimälajistoon kuuluu runsaasti vaativia metsälajeja, kuten tikkoja, petolintuja, pöllöjä ja pikkusieppo. Alue on osittain suojeltu. Suojelualueen laajentaminen MAALI-rajauksen mukaiseksi turvaisi entisestään metsälajien menestystä. Alue on myös tärkeä osa viheralueverkostoa, jota laajentaminen myös auttaisi. Linnusto on kartoitettu vuosina 2009-2011 (Hakki / Tringa).

211230 Pusulan pohjoismetsä

Yhtenäinen metsäalue, joka oli ennen vuoden 2018 hakkuita erinomainen metsojen soidinpaikka. Pesimälajistoon kuuluu myös muita kanalintuja, tikkoja ja pöllöjä. Alueen keskellä virtaa liki luonnontilainen puro. Kanalinnut kartoitettu kertakartoituksella 2017 (Margus Ellermaa).

Mäntsälä

210305, Sulkavanjärven seutu

Matala järvi ja sitä ympäröivä luhta- ja peltokokonaisuus Mäntsälänjoen vesistöalueella. Järven luhdat ovat luontaisesti melko avoimia ja edustavia. Kohde on ollut linnustollisesti tasaisen merkittävä koko 2000-luvun. Se on ainoita kurjen vakiintuneita syyslevähdyspaikkoja Uudellamaalla. Itse järvellä linnut käyvät lepäämässä ja pelloilla ruokailemassa. Järveä uhkaa rehevöityminen. Järvellä pesii uhanalaisia vesilintuja, kuten heinätavi ja jouhisorsa. Linnusto kartoitettu 2010 (Tringa).

211240, Sahajärven metsät

Alue on suojelu- (Natura) ja virkistysmetsiä käsittävä alue Mäntsälän pohjoisosissa Sahajärven pohjoispuolella. Alueen halkaisee rata. Edustava pesimäkohde monille vaateliaille metsälajeille: kanalintuja, petolintuja, tikkoja, idänuunilintu jne. Kattavat linnustokartoitukset vuosina 2002-2004

ja 2007-2008 (Ratahallintokeskus / Pekka Routasuo) ja 2012 (Apus / Tringa). Suojelualueen laajentaminen MAALI-rajauksen mukaiseksi turvaisi entistä paremmin alueen linnustoarvoja ja tukisi myös alueen arvoa viheryhteysien kannalta.

Raasepori

210313, Segelskärin matalikko

Ulkomerivyöhykkeen laaja ja yhtenäinen matalikko, joka on tärkeä levähdysalue allille ja haahkalle. Alue on osittain Tammisaaren saariston kansallispuiston alueella. Alueen levähtäjälinnusto kartoitettu vuonna 2011 (Tringa).

211206, Jussarön edustan matalikot

Kolmesta osa-alueesta muodostuva kokonaisuus. Tärkeä levähdysalue allille syksyisin. Pieni osa alueesta on Tammisaaren saariston kansallispuiston alueella. Alueen suojele täydentäisi kansallispuiston suojelualueetta. Alueen levähtäjälinnusto kartoitettu vuonna 2011 (Tringa).

Sipoo

211208, Eestiluodon saaristoalue

Hyvä saaristolintujen pesimäalue Sipoon ja Helsingin rajamailla. Merkitystä mm. tiiroille, riskilälle, karikukolle ja luotokirviselle. Alue koostuu useista pesimäludoista ja saarista. Linnusto kartoitettu vuonna 2013 (Matti Luostarinen).

211219, Sipoon sisäsaaristo

Edustava saaristolintujen pesimäalue Sipoossa. Alue on edustava mm. lapasorsalle, tukkasotkalle, naurulokille, selkälökille ja punajalkaviklolle. Suojeltavat kohteet ovat hajallaan isojen saarien välissä. Linnusto kartoitettu vuonna 2013 (Matti Luostarinen).

211221, Sipoon välisaaristo

Edustava saaristolinnuston pesimäalue Sipoossa. Alueella on merkitystä mm. tukkasotkalle, punajalkaviklolle, kalalokille ja tiiroille. Linnusto kartoitettu vuonna 2013 (Matti Luostarinen).

211220, Sipoon ulkosaaristo

Edustava saaristolinnuston pesimäalue Sipoon ulkosaaristossa. Alue on edustava mm. isokoskelolle, karikukolle ja riskilälle. Linnusto kartoitettu vuonna 2013 (Matti Luostarinen).

Siuntio

211222 Siuntion-Kirkkonummen-Inkoon sisäsaaristo

Edustava saaristolintujen pesimäalue Inkoon, Siuntion ja Kirkkonummen sisäsaaristossa. Koostuu useista pienistä saarista ja ludoista. Pesimälinnustoon kuuluvat mm. pilkkasiipi, haahka ja tukkasotka. Linnusto kartoitettu vuosina 2013-2014 (Henri Selin).